

2

Årsmøtet i Vestlandske Mållag 14. april 1956.

Oppningstale av formannen Ludv. Jerdal.

Det er ingi lett til for målreisingsarbeidet. Både målsakri og andre ideellere saker er ute i hardveret. Ein hemningslaus agitasjon imot den såkalla "sammorsk" er sett inn. Riksmaals forbundet, Foreldreaksjonen, Norsk Lytterforening og andre organ gjeng i brodden. Dei hev fenge mange godtrugne og lite orienterte folk til å fylgja seg, for di dei segjer at det er "sammorsk" dei vil slå ned. I røyndi er det alt det norske islettet i malet dei vil drepa. Det er gammal snoboeskap og åndshovmod som reiser hovudet att - lenge etter at me hadde grunn til åtru at sovore var avliva, i det demokratiske norske folket.

På årsmøtet i Vestlandske Mållag i fjor var eg i opningstalen inne på dei aksjonane som er reiste mot det norske folkemålet - nynorsk - men som i namnet vender ~~og~~ seg imot sammorsk. Eg skal ikkje taka oppatt noke av det eg sa då. Talen var referert i mange blad; men likevel upplevde me etterpå at same målbiad slo både Vestlandske Mållag, Noregs Mållag og Riksmaals forbundet og Foreldreaksjonen og Arnulf Overland saman, og skreiv at i røyndi ville me det same. Ja, tilmed formannen i Noregs Ungdomslag hev i denne vinteren sagt i eit fyredrag i Bergen (etter referat i eit blad): "Mot dette står både foreldreaksjonen og dei högnorske, det ser stundom ut til å vera reine idyllen mellom dei!" Soveren tale ~~kan ikke~~ vil eg kalla anten skort på kjennskap til dei røynlege tilhøve, eller og demagogi. Og når det er soleis med dei "grøne tre", kan me so venta stort anna av dei "ture", av den mengd av unge og eldre som no fer alvor trur at nynorsk og sammorsk er det same, og at Foreldreaksjon og Noregs Mållag er nest det same?

"Borgarkrig i Noregs Mållag", det var siagordet, sensasjonen, etter årsmøtet i Oslo i fjor. Det stod først i målbiad og malvenlege blad, og til slutt kom det i Morgenbladet, Frisprog og Ordet og. Ein opposisjonsflokka feuk opp på årsmøtet og krov "systemskifte", "nye signal" og nye arbeidsmåtar. Det må dei ha lov til å krevja. Landssamskipnaden til målfolket, Noregs Mållag, er ein demokratisk samskipnad, med rom for ulike menningar um framgangsvegane. Men fleirtalet må rada. Me vil ikkje ha samskipnaden ~~us~~skapa til ein polsk riksdag. Dei som tapte fer taka nederlaget med vit, jaavel um dei hadde føke opp med nokre vengjeslag som strauk veggjene.

Dei vil ha nye arbeidsmåtar, tolsemd, samarbeid og effektivitet, heiter det i eit "hyruebrev" som professor Sigmund Skard og hans flokk hev sendt ut til alle Mållag. Dei vil ha samlingslinna i staden for kløyvinglinna, dei vil ha slutt på "innbyrdessuriden", o.s.v. Og midlet deira er å senda rundskriv, vaksnadsutak, på det styret som fleirtalet av målfolket

Den "hemningslause riksmålspropagandaen".

Det hev etter 1950 vorte organisert ein hemningslaus riksmålspropaganda, heiter det i skrivet. Den propagandaen er langt meir effektiv enn fyrr, og han hev ført til leide atterslag for nynorsken, særleg i folkeskulen, og hev "nækt ein vennskap i sjølve målrarsla". "Denne offensiven kan berre mistast med nye arbeidsmåtar, med ein målpolitikk som også fengjer hos ungdomen, og med ei tolsemd målfolk imellom, som kan samla flokken kring dei berande tankane i rårska".

Skort på e "realistisk vurdering".

Under det styret som no sit, hev Noregs Mållag ikkje makta denne oppgåva, heiter det i skrivet. Dei som no gjev tonen i laget, synest vera bundne av "innarbeidde synsmåtar og slagord". I det som hev kome frå styreflokken, hovwin ofte sakna ei realistisk vurdering. "I staden har det vore lagt stor vekt på rettskriving og andre mindre spørsmål, som i dag berre kan kleyva", og skrivet klagar likeeins yver at Kringkastingsringen ikkje hev kunna få stønad frå formannen i Noregs Mållag.

Då Skard vilde tala.

So upplyser skrivet om dei oppmadingane som i fjar kom til styret umåta "ein talsmann for den flokken som meiner at det krevst eit omgjifte" få tala på årsmøtet i fjar, um framlegg frå opposisjonen umiki "eit samlingsstyre av folk som representerte ulike målsyn, men som var viljuge til å prøva seg fram med nye arbeidsmåtar", eit framlegg som vart "skarpt avvist av styreflokken".

"Mistrua mot annleistenkjande". Redaktørskiftet i Norsk Tidend.

Det er meir enn eit halvår sidan årsmøtet, og "den åndx som styret la for dagen på årsmøtet, har berre komi endå sterkare til synes i denne tida", seier skrivet. I ein krisebolk som meir enn noko anna manar til samling, fører styret og den flokken det står seg til, ein fraksjonspolitik som berre kan kleyva, og som "jamvel har lati det koma til ein over lag skadeleg motsetnad til Noregs Ungdomslag. I fjar haust har styret i Norsk Tidend, der formannen er med, drivi igjennom eit bladstyrarkjifte, som ein på førehand visste måtte skapa ny usemje. Dei einskilde gode tiltak som i det siste har vore sette i verk, blir skjemde av den stendige mistrua mot annleistenkjande målfolk.

"Samling" mot "kleyving".

Skrivet fortel og at styret i Noregs Mållag får "sterke lovord" i blad som Frisprog og Morgenbladet, og at det store fleirtalet av målfolk no ynskjer "samlingsline" mot "kleyvingsline". Viktige landsluter er nemnde: Austlandet, Agderfylki, Telemark, Trøndelag og Nord-Noreg. Og ein stor part av måfolket på Vestlandet ynskjer og å gå andre vegar enn dei styret no fylgjer.

Kraftig mot-offensiv

mot riksmålspropagandaen, er krevet til slutt. Og til denne striden

trengst alle krefter, både eldre og yngre, austmenn og vestmenn, a-målsfolk og i-målsfolk. Difor må innbýrdes-striden stogga. "Det kan berre skje under eit samlingsriksstyre som verkelig har tillit hos målfolket".

Endeleg bed underskrivarane alle mållag senda utsendingar til årsmøtet i Noregs Mållag, og ikkje "opne fullmakter", og at brevet må verta lese på møte i laget.

Dei som har skrive under

er stort sett dei som førde ordet i opposisjonen på landsmøtet i Oslo. Forutan professor Sigmund Skard er det Olav Midttun, Sigmund Moreg, Magne Oftedal, Magne Skodvin, Hartvig Kiran, Asbjørn Øverås, Henrik Sædal, og so er det Sigmund Dale og Peder Hovdam.

Dei som står "hyrdebrevet"

kjem med ei tilleggsoppmoding til mållagi um å dryfta spørsmåli som er nemnde, og segjer at det er heilt avgjerande "at Noregs Mållag no får eit styre som kan gjeva laget større samhald innetter og større slagkraft utetter". Av underskrivarane ~~xx~~ her er Victor Krüger, som i vinter har massespreidd "utgreidinger" um Norsk Tidend og redaktørskiftet der, opplysningar som han hev fenge ei rekke rettingar på. Han er skrivar i Oslo Fylkeslag. Elles finne me frå Vestlandet namn som Sjur Bygd og Olav Kolltveit og ~~xx~~ Bjarne Slapgard, og elles har Johs. A. Dale, Olav Gullvåg, Hans Eidnes, Aslak Lidtveit og Dagfinn Mannsåker skrive under, saman med ein slumpr ande som er kjende for at dei snarast mogeleg vil yver i "samnorsken"xxxx .

=====